

en 3°. het aldus opgevangene harmonisch saâm te vatten, of de *γνώσις*, d. i. dit geziene te doorzien in zijn samenhang, als noodzakelijk en schoon. Geen b e spiegeling dus, maar a fspiegeling in ons. Wetenschap die wijs maakt. Uit het leven voor het leven. Eindigende in aanbidding van den alleenwijzen God!

Die Souvereiniteit der wetenschap in eigen kring heeft Spinoza gevat, en dies eert onze bewondering Spinoza's karakter even hoog als het den laffen Erasmus naar zedelijken maatstaf laag stelt. Het orgaan en dus de gewaarwording was bij Spinoza onzuiver en dus moest zijn slotsom wel leugen wezen. Maar dat hij, ziende wat en zooals hij het zag, standvastig heeft geweigerd zich tot schending van de Souvereiniteit der wetenschap in eigen kring te leenen, dat laakt een goed-gereformeerde niet, maar stelt hij verre boven het aarzelend onvaste, waardoor meer dan één, die kent wat nooit Spinoza kende, tot beginselloos vergelijk wierd verleid. Met hand en tand moet, mede daarom, vastgehouden, dat nooit de Kerk van Christus haar overhoogheid aan de wetenschap mag opdringen. Op het zeer wezenlijk gevaar af, dat ze van de wetenschap schade lijde, moet de kerk veeleer zelve er op aandringen, dat de wetenschap, zonder ooit slavinne te worden, de haar toekomende Souvereiniteit op eigen erf handhave en leve bij de gratie Gods. Want wel dreigt hiermeê het satanisch gevaar, dat er zijn die in duivelen van hoogmoed ontaarden en de wetenschap tot aanmatiging van wat haars niet is verleiden. Maar vooreerst is een hooge torenspitse nu eenmaal nimmer te bestijgen zonder dat gevaar voor diepen val vlak er naast ligge; en ten andere geldt hier van de tyrannie der wetenschap wat ons zoo straks van de tyrannie van den Staat bleek: ze kan niet opkomen tenzij de kerk eerst geestelijk inzonk; en óók, door weêr geestelijk op te waken, dringt de kerk vanzelf de wetenschap, die in Godes naam haar tuchtigen kwam, weêr binnen juister palen terug.